

Lekcja języka rosyjskiego. Bliny i herbata z samowara?

KATARZYNA KRUGLICZ

Pojawienie się języka rosyjskiego w szkołach podstawowych jest odpowiedzią na rosnące zainteresowanie tym językiem wśród coraz młodszych grup wiekowych. Przed nauczycielami języka rosyjskiego w Polsce stoi zatem duże wyzwanie. Muszą zaspokoić potrzeby współczesnych uczniów i ich rodziców i przedstawić ofertę równie atrakcyjną jak dla tzw. języków zachodnich. W artykule zaprezentowano kilka pomysłów na lekcje kulturowe w nowoczesnym wydaniu i sposoby na motywowanie uczniów do nauki języka rosyjskiego.

Nie jest niczym nowym stwierdzenie, że uczniowie w każdym wieku lubią tzw. lekcje kulturowe. Podstawa programowa języka obcego nowożytnego podkreśla, że uczeń powinien dysponować podstawową wiedzą o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się danym językiem obcym nowożytnym. Dalej czytamy, że w kształceniu językowym niezbędne jest wykorzystanie zajęć z języka obcego nowożytnego do rozwijania wrażliwości międzykulturowej oraz kształtowania postawy ciekawości, szacunku i otwartości wobec innych kultur (Podstawa programowa 2017). Współcześnie zagadnienia te nabierają szczególnej wagi.

Większość nauczycieli języków porusza na swoich lekcjach tematy kulturowe. Najczęściej są to lekcje świąteczne przed Bożym Narodzeniem i Wielkanocą, ale także przy okazji omawiania tematów takich jak wakacje, turystyka, jedzenie czy składanie życzeń. Doskonałą okazją do poruszenia zagadnień wielokulturowości są też obchody Europejskiego Dnia Języków. W szkole, w której pracuję (Szkoła Podstawowa nr 47 w Białymstoku), co roku odbywają się tzw. tygodnie z językiem rosyjskim i z językiem angielskim. Dzięki tej inicjatywie zagadnienia zarówno kulturowe, jak i typowo językowe stają się zdecydowanie bardziej atrakcyjne dla uczniów i o wiele im bliższe. Warto pamiętać, że szeroko pojęta kultura Rosji, tak zachwycająca i różnorodna, daje nauczycielom języka rosyjskiego możliwość prowadzenia bardzo ciekawych zajęć kulturowych.

W czerwcu 2019 r. nauczyciele języka rosyjskiego z mojej szkoły zorganizowali „Tydzień z językiem rosyjskim, w ramach którego odbył się m.in. ogólnopolski konkurs *Mój podręcznik do języka rosyjskiego*. Wszystkie inicjatywy podejmowane w trakcie tych kilku dni cieszyły się ogromnym zainteresowaniem i wywołały mnóstwo pozytywnych emocji, zarówno wśród uczniów, jak i nauczycieli. Nasze pomysły z pewnością mogą zainspirować innych nauczycieli do wykorzystania ich w swojej pracy.

Lekcja z blinami i herbatą z samowara

Tydzień przed planowaną lekcją każdą klasę należy poprosić o specjalne przygotowanie się do niej. Jedni uczniowie usmażą bliny, inni przyniosą dżemy, jeszcze inni herbatę, talerzyki, kubeczki i serwetki. Warto pamiętać o tym, że zaangażowanie uczniów

w przygotowania naturalnie odciąża nauczyciela i sprawia, że bardziej doceniają oni lekcję i szanują pracę swoją i rówieśników. Ale umawiając się z uczniami, warto rozdzielać te same zadania kilku osobom, gdyż pozwala to uniknąć sytuacji, gdy ktoś nie wywiąże się z powierzonych obowiązków, a my na lekcji kulturowej zostaniemy bez ważnego rekwizytu.

Na zajęciach za pomocą prezentacji komputerowej można przedstawić uczniom najważniejsze informacje o samowarach i historii *чаепития* w Rosji, a na podstawie filmu z YouTube.com młodzież może zobaczyć, jak rozpała się tradycyjny samowar.

Po takim wprowadzeniu czas na herbatę zaparzoną w elektrycznym samowarze i bliny, które powinny być posmarowane dżemem jeszcze przed lekcją. Oprócz typowej części teoretycznej i degustacji warto pomyśleć o ćwiczeniach aktywizujących uczniów. W naszym wypadku były to konkursy: uczniowie jedli bliny na czas, odwzorowywali sposób wiązania ludowej chustki oraz z zasłoniętymi oczami próbowali krakersów z odrobiną kawioru, mając za zadanie odgadnąć, co jedzą.

Podczas tego typu lekcji wprowadzamy rosyjskie słowa i wyrażenia. Warto do nich wrócić na koniec lekcji, np. w ćwiczeniu na dopasowywanie. Każdemu uczniowi dajemy kartkę z rosyjskim lub polskim wyrażeniem, a zadaniem uczniów jest odnaleźć osobę, która ma tłumaczenie tego wyrażenia, czyli parę pod względem znaczenia. W grupach początkujących mogą to być pojedyncze słowa, w grupach zaawansowanych – zdania (definicje czy antonimy). To świetne ćwiczenie, aby zaktywizować uczniów, utrwalić lub przypomnieć materiał, zarówno na początku, jak i na końcu lekcji.

Przykładowe wyrażenia na lekcji z samowarem: традиция чаепития; вкусный чай; чайная ложка заварки; закусывать вареньем и пряниками; пить с удовольствием; пить чай нужно медленно; народный напиток; салфетка, чашка, блюдце.

Самовар на дровах: как правильно топить – канал7dach.ru

(www.youtube.com/watch?v=6P4WSoEibTc)

Lekcja z kodami QR i aplikacją Kahoot

Planując lekcję z wykorzystaniem nowych technologii, trzeba pamiętać o wcześniejszym powiadomieniu o tym uczniów. Gdy będą oni mieli w telefonach potrzebną aplikację, unikniemy straty czasu czy tłumaczeń

o rozładowaniu się baterii w telefonie albo braku miejsca na karcie na kolejną aplikację. Jeśli jednak zdarzy się podobna sytuacja, można dobrać uczniów w dwuosobowe zespoły z jednym telefonem.

Uczniowie w parach dostają testy z 12 zdaniami z luką. Nasze zdania dotyczyły kultury Rosji oraz informacji realioznawczych, ale mogą to być dowolne zagadnienia, np. gramatyczne czy leksykalne. Aby uzupełnić luki, uczniowie muszą przeczytać 12 krótkich tekstów, które są opatrzone kodami QR. Wydrukowane kody rozklejamy na wyznaczonym obszarze, np. na korytarzu. Aby bardziej zmobilizować młodzież i zwiększyć tempo wykonywania ćwiczenia, warto ustalić, że trzy pierwsze drużyny, które poprawnie uzupełnią luki, wygrywają, ale wszyscy, którzy wykonają zadanie, dostają np. ocenę za pracę na lekcji.

Uczniowie przez około 25 minut szukają kodów, odczytują je za pomocą dowolnej aplikacji (czytnik kodów QR), czytają teksty i uzupełniają luki, po czym wracają do sali. Informacje, które zdobyli podczas pracy ze zdaniami, powinni wykorzystać w rozwiązaniu testu z Kahoot. Taka forma pracy na ostatnie 10 minut lekcji to doskonała możliwość podsumowania. Uczniowie utrwalają swoje wiadomości w tych grupach, w których wcześniej pracowali na korytarzu. Przy takich ćwiczeniach zachęcam do korzystania z opcji *Team mode* w Kahoot, która wymusza na uczniach współpracę i wspólne podjęcie decyzji. Jeśli zabraknie czasu, zawsze można skorzystać z opcji *Challenge* i zadać indywidualne rozwiązanie naszego quizu Kahoot w formie pracy domowej.

W prowadzeniu zajęć z użyciem narzędzi technologicznych bardzo ważne jest, aby ustalić jasne zasady, np. 1) telefonu używamy wyłącznie do skanowania kodów i rozwiązywania quizu Kahoot, 2) ukrytych kodów szukamy tylko na pierwszym piętrze szkoły – nie wolno chodzić nigdzie indziej. Uczniowie potrafią „wykorzystać sytuację”, a już samo wyjście na korytarz z telefonem w rękę wprowadza pewne rozluźnienie. Nauczyciel decydujący się na taki typ lekcji musi pilnować dyscypliny i konsekwentnie dbać o przestrzeganie zasad.

Poniżej prezentujemy przykładowe zdania z lukami i kody QR gotowe do wydrukowania oraz odnośnik do quizu Kahoot na podsumowanie lekcji. Gdy tworzymy pomoce dydaktyczne z użyciem zdjęć, trzeba pamiętać o korzystaniu ze zbiorów legalnych i ze sprawdzonych portali. Polecam szczególnie stronę <https://pixabay.com>, gdzie znajdziemy bardzo bogaty zbiór pięknych zdjęć z możliwością bezpłatnego zapisania ich na dysk w dowolnych rozdzielczościach i wykorzystania w materiałach dydaktycznych.

Przykładowe zdania z lukami:

1. Historyczną nazwą Sankt Petersburga jest
2. zbudował miasto Sankt Petersburg na bagnach.
3. Tory kolejowe w Rosji są niż w Polsce.
4. Rosjanie na rejestracjach samochodowych mają skrót
5. Pierwszy pies, który poleciał w kosmos, wabił się
6. Samochód kojarzony z Rosją to
7. Rosyjski pisarz, który odmówił przyjęcia literackiej Nagrody Nobla, to
8. Trzej Rosjanie: Pażytnow, Pawłowski i Gierasimow, stworzyli grę
9. Rosyjskie muzeum Ermitaż w Sankt Petersburgu zatrudnia
10. Podróż najdłuższą koleją świata – Koleją Transsyberyjską – trwa.....
11. Popularny w Rosji instrument muzyczny to
12. Czynne wulkany w Rosji znajdują się

Quiz Kahoot Co wiesz o Rosji?

(create.kahoot.it/details/quiz-co-wiesz-o-rosji/75a28e-28-fd28-440a-ba43-b5381d32282f)

Ważnym elementem zajęć z języka obcego jest kształtowanie w uczniach świadomości językowej, np. podobieństw i różnic między językami. W języku rosyjskim idealnie nadają się do tego tzw. fałszywi przyjaciele tłumacza, czyli specyficzne homonimy.

Lekcja z tradycyjnym słownikiem i quizizz

Uczniowie dzielą się na 4-osobowe grupy. Każdy zespół otrzymuje rosyjską listę homonimów i słownik rosyjsko-polski. Z moich obserwacji wynika, że uczniowie mają problem ze sprawnym korzystaniem z tradycyjnych słowników. Można odnieść wrażenie, że zawsze wybierają najszybszy i najprostszy sposób tłumaczeń, czyli słowniki elektroniczne, które zawierają sporo błędów i są dość ubogie. Taka forma pracy jest więc wartościowa dla młodych tłumaczy. Warto zadbać, aby szkoła miała w swoich zasobach odpowiednio dużo słowników obcojęzycznych.

Tłumaczenie słów powinno trwać około 20 minut. Aby nie trwało zbyt długo, warto znowu zwiększyć

motywację i nagrodzić najszybsze grupy. Po sprawdzeniu tłumaczenia wykonujemy kilka ćwiczeń na utrwalenie tak pojedynczych słów, jak i wyrazów w kontekście. Uczniowie mogą przygotować minidialogi i odegrać śmieszne scenki, pokazujące nieporozumienia, do jakich może dojść, gdy nie znamy znaczenia takich słów. Kreatywność uczniów sięga tutaj wyżej, a pozytywne emocje i śmiech pozwalają na jeszcze lepsze zapamiętanie słownictwa. Po przeprowadzeniu takiej lekcji, np. we wszystkich klasach siódmych, umawiamy się z chętnymi uczniami na szkolny konkurs *Fałszywi przyjaciele tłumacza*. Świetnie się do tego nadaje strona <https://quizizz.com>, dzięki której wszyscy mogą wykonywać quiz w jednym czasie na swoich telefonach, a my dostajemy gotowe wyniki i dokładny raport z indywidualnym wynikiem każdego ucznia i całej grupy, a nawet możliwością wysłania raportu do rodziców. Wyłonienie zwycięzców konkursu zajmie nam jedynie 30 sekund.

Poniżej odnośnik do gotowego quizu na stronie quizizz.com oraz przykładowa lista słów do tłumaczenia: очки, фамилия, младенец, стул, кресло, бабочка, дядя, неделя, час, люстра, магазин, диван, сливки, овощи, дворец, плечо, отдыхать, белка, болото, убирать, брак, пирог, дыня, чашка, фисташка, гадать, глаз, марка, патрон, пушка, пытаться, налог, суша, ручка, заказ, запомнить.

Konkurs Fałszywi przyjaciele tłumacza na quizizz

(quizizz.com/admin/quiz/5cdb1d68-70982600-1af3834c-faszwi-przyjaciele-tydzie-j-rosyjskiego)

Motywacja i konkursy

Gdy uczyliśmy tylko w starszych klasach, warto zachęcać do nauki języka rosyjskiego dzieci z klas młodszych – naszych przyszłych uczniów. Konkurs plastyczny dla klas I–III *Bohaterowie bajek rosyjskich*, konkurs kaligraficzny dla klas czwartych czy rosyjska fotobudka z czapką uszanką, matryoszką, ludową chustką i innymi gadżetami mogą sprawić, że uczniowie zainteresują się językiem rosyjskim i zechcą się go uczyć.

Udział uczniów w konkursach jest ważnym elementem szkolnej rzeczywistości i zawsze cennym doświadczeniem. Jeśli nasi uczniowie chociaż od czasu do czasu mogą rywalizować na arenie szerszej niż własna szkoła czy nawet miasto, mają okazję promować siebie i swoje pomysły, a także poznać innych rówieśników zainteresowanych nauką języka rosyjskiego.

Nasza szkoła zorganizowała w tym roku ogólnopolski konkurs *Mój podręcznik do języka rosyjskiego*, aby nie tylko pogłębić zainteresowanie językiem rosyjskim i kulturą Rosji, ale także zachęcić uczniów do podejmowania twórczych działań i głębszego zastanowienia się nad nauką języka rosyjskiego. Praca konkursowa – projekt podręcznika – miała składać się z trzech elementów: okładki podręcznika, autorskiego tytułu podręcznika w języku rosyjskim oraz spisu treści złożonego z 10 nazw rozdziałów w formie hasła/zdania. Zależało nam na tym, aby zagadnienia w spisie treści odpowiadały zainteresowaniom młodzieży i były według nich przydatne w komunikacji językowej.

Okazało się, że wielu uczniów bardzo świadomie podchodzi do procesu uczenia się. Przygotowali oni świetne prace. Na konkurs wpłynęło 218 prac z 79 szkół z całej Polski, a jury nagrodiło 15 z nich. Konkursem zainteresowało się wiele instytucji, które na co dzień angażują się w promowanie języka rosyjskiego w Polsce. Organizując podobne ciekawe konkursy, warto zwracać się o pomoc nie tylko do władz miasta czy wydawnictw, ale także np. do Rosyjskiego Ośrodka Nauki i Kultury w Warszawie, Stowarzyszenia Współpracy Polska-Wschód i Polskiego Stowarzyszenia Nauczycieli i Wykładowców Języka

Rosyjskiego. Niezmiernie cenne jest także nawiązywanie współpracy między nauczycielami języka rosyjskiego, którzy przy okazji tak dużych inicjatyw jak ogólnopolski konkurs wymieniają się pomysłami i zapraszają na lokalne wydarzenia. Okazuje się wówczas, że – niezależnie od typu szkoły czy wielkości miejscowości – mamy bardzo podobne problemy i radości. Bardzo ważne jest, abyśmy wspierali się wzajemnie i inspirowali.

Warto pamiętać o tym, że oprócz realizacji wymagań podstawy programowej czy zaleceń dyrekcji szkoły trzeba mieć przed oczami indywidualny cel. Jaki jest mój? Tak uczyć i tak pracować, aby moi uczniowie na dalszych etapach swojej edukacji chcieli kontynuować naukę języka rosyjskiego.

BIBLIOGRAFIA

→ *Podstawa programowa kształcenia ogólnego z komentarzami. Szkoła podstawowa – język obcy nowożytny* (Dz.U. 2017, poz. 356).

KATARZYNA KRUGLICZ Od 10 lat nauczycielka języka rosyjskiego w Szkole Podstawowej nr 47 im. Jana Klemensa Branickiego w Białymstoku. W latach 2010–2016 lektorka języka rosyjskiego w Studium Języków Obcych Uniwersytetu w Białymstoku.